

Silny, silniejszy (od redaktor prowadzącej)

Niniejszy numer został poświęcony zagadnieniu zwalczania nieuczciwych praktyk stosowanych w obrocie profesjonalnym. Ochronę prawną uczciwości w relacjach między przedsiębiorcami zapewniają przede wszystkim regulacje o charakterze prywatnoprawnym, jednak ostatnie lata wskazują na zmianę tendencji w tym zakresie. Wprowadzanych jest coraz więcej mechanizmów publicznoprawnych, w wyniku których organy administracji publicznej zyskały kompetencje do ingerencji w relacje między przedsiębiorcami. Organ, z pozycji siły, może zobowiązać podmiot nadużywający swojej pozycji do zmiany stosowanych praktyk, w przypadkach, w których słabsza strona postawiona jest przed trudnym do zaakceptowania ultimatum – przyjąć oferowane warunki bez negocjacji albo zrezygnować ze współpracy. W prawie krajowym i unijnym przeważają regulacje o charakterze sektorowym. Najczęściej dotyczą rynków, na których górne poziomy łańcucha dostaw są silnie skoncentrowane, np. w przemyśle rolno-spożywczym czy motoryzacyjnym.

Żywe zainteresowanie budzi praktyka Prezesa UOKiK dotycząca przeciwdziałania zatorom płatniczym, co odzwierciedlają trzy teksty poświęcone tej problematyce. Aleksandra Dziurkowska oraz Tomasz Feliszewski szczegółowo analizują obowiązki i prawa strony w postępowaniu w sprawie nadmiernego opóźniania się ze spełnianiem świadczeń pieniężnych. Jadwiga Stryczyńska oraz Kamila Białasik pochylają się nad zagadnieniem administracyjnych kar pieniężnych i metodyki ich liczenia przez organ. Z kolei Piotr Gogol i Aleksandra Ziemnicka dokonują przeglądu wraz z komentarzem całej dotychczasowej praktyki decyzyjnej Prezesa UOKiK odnoszącej się do zwalczania zatorów płatniczych, wskazując również na trendy widoczne w rozstrzygnięciach organu. Prywatnoprawny mechanizm zapobiegania opóźnieniom w transakcjach handlowych został omówiony przez Krzysztofa Żebryka na przykładzie klauzuli *pactum de non cedendo*. Autor analizuje czy zakaz wprowadzania zastrzeżeń umownych ograniczających lub wyłączających możliwość przelewu wierzytelności jest skutecznym narzędziem zwalczania nieuczciwych praktyk oraz w jaki sposób przyczynia się do wzmocnienia pozycji słabszej strony.

Niniejszy numer nawiązuje również do istotnej zmiany w zakresie przeciwdziałania praktykom polegającym na nieuczciwym wykorzystywaniu przewagi kontraktowej, którą było uchwalenie pod koniec 2021 r. nowej ustawy¹ implementującej przepisy dyrektywy w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności² do krajowego porządku prawnego. Paweł Sopalski analizuje w swoim tekście jak wprowadzenie domniemania znacznej dysproporcji w potencjale ekonomicznym wpłynie na badanie istnienia przewagi kontraktowej w toku postępowania prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Krzysztof Kanton przedstawia zagadnienie rozkładu ciężaru dowodu w postępowaniu administracyjnym, odwołując się do praktyki decyzyjnej organu. Autor bada obowiązujące standardy dowodowe w odniesieniu do potrzeby ochrony praw przedsiębiorcy.

¹ Ustawa z dn. 17.11.2021 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (t.j. Dz. U. 2023 poz. 351).

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/633 z dnia 17.04.2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych (Dz. Urz. UE L 111 z 2019 r., s. 59).

W ostatnim z artykułów, Magdalena Knapp oraz Piotr Włodawiec omawiają działania, jakie mogą podjąć organizacje pozarządowe w celu polepszenia sytuacji przedsiębiorców, którzy nie mają możliwości negocjowania lepszych warunków ze swoimi kontrahentami.

Obserwując poczynania największych graczy na rynku cyfrowym, można również dostrzec przypadki nadużyć, których źródłem są często m.in. lepszy dostęp do informacji, pozycja na rynku czy brak alternatywnych dostawców usług. Sama specyfika rynku, jego dynamiczny rozwój, wykorzystanie zjawiska tzw. efektu sieciowego szybko doprowadziły do powstania gigantów internetowych, którzy dominują w przestrzeni cyfrowej. Początkowe zachowawcze podejście do regulacji Internetu zostało zastąpione zdecydowanymi działaniami legislacyjnymi. Do najważniejszych inicjatyw prawodawczych w UE należą akt o rynkach cyfrowych (*Digital Markets Act*) oraz akt o usługach cyfrowych (*Digital Services Act*). Pierwszy z wymienionych aktów prawnych jest przedmiotem tekstu autorstwa Adriana Żądło, który omawia obowiązki nakładane na tzw. strażników dostępu, wskazując jednocześnie, jak zmiana postępowania największych platform internetowych wpłynie na ochronę praw słabszych konkurentów i użytkowników biznesowych tych platform. Tę część zeszytu zamyka glosa do wyroku NSA dotyczącego sankcji uchylecia zaszeregowania i kategoryzacji oraz wykreślenia z ewidencji obiektów hotelarskich, które przestały spełniać wymogi przeciwpożarowe, sanitarne lub budowlane, autorstwa Dominika Borka.

Zeszyt uzupełnia recenzja Konrada Kohutka monografii Magdaleny Knapp pt. „Ochrona prawna przedsiębiorców w interesie publicznym przed nieuczciwym wykorzystywaniem przewagi kontraktowej”.

Zapraszam serdecznie do lektury!

dr Magdalena Knapp

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0003-0147-3056

m.knapp@uwb.edu.pl